

Prace konserwatorskie, wykonane w dziale entomologicznym  
Muzeum im. Dzieduszyckich w ll. 1936 i 1937.

Konservatorisches aus dem Muzeum im. Dzieduszyckich  
in Lwów.

Napisał

J. KINEL

W innym miejscu<sup>1)</sup> pisałem: „Sama praca naukowa nie wyczerpuje zadań muzeów, a dopiero czynności kolektorskie i konserwatorskie w połączeniu ścisłym z pracą naukową sprawiają, że ta ostatnia staje się trwałym dorobkiem kulturalnym“. Ta waga położona na stronę konserwatorską pracy muzealnej, nadająca jej właściwą równowagę, ma być usprawiedliwieniem dla publikacji obecnego artykułu. Z drugiej strony przyjaciółom Muzeum należy się publiczne sprawozdanie z losu ofiarowanych materiałów.

W latach 1936 i 1937 dokonano w Muzeum im. Dzieduszyckich przedstawienia w dwu rzędach owadów: Orthopterów i Lepidopterów. Jednolity zbiór, o którym również l. c. pisałem, ma tę jedyną może niedogodność, że musi być co pewien czas rozszerzany, jakkolwiek by od początku był założony w przewidywaniu nabytków ilościowych i faunistycznych.

Jednolity zbiór Szarańczaków muzealnych zestawiał M. Łomnicki w r. 1904 w dniach od 14-go do 23-go kwietnia, w wyniku swych długoletnich badań nad tą grupą, której od r. 1875 do 1904 poświęcił 6 osobnych publikacyj; dzieło zaś obejmujące całość fauny Szarańczaków w Polsce, prawdopodobnie równocześnie zredagowane, pozostało dotychczas w rękopisie.

W r. 1937 czyli po 33 latach okazała się potrzeba przedstawienia zbioru ze względu na ciasnotę miejsca w pewnych grupach, jakkolwiek w innych było go jeszcze pod dostatkiem. Przy tej sposobności uszczelniono niektóre pudła. Obecnie po przedstawieniu zbiór mieści się w 10 pudłach o wymiarach

---

<sup>1)</sup> Czasopismo Przyrodnicze. Łódź, 1935. Roczn. IX, 149-156. Praca w muzeach przyrodniczych.

54·5/42 *cm* w świetle; 3 zaś pozostawiono w zapasie na ew. rozrost. Niżej podaję wykaz gatunków, brakujących w zbiorze muzealnym a podanych z Polski przez Mierzejewskiego<sup>1)</sup>:

Rząd: **Orthoptera.**

Podrząd: **Ensifera.**

Rodzina: ***Phasgonuridae.***

*Metrioptera montana* Koll.

Rodzina: ***Gryllidae.***

*Nemobius sylvestris* (Bosc.).

Podrząd: **Locustoidea.**

Rodzina: ***Locustidae.***

*Acrydium kiefferi* (Saulcy).

*Mecostethus alliaceus* (Grm.).

*Stauroderus vagans* (Eversm.).

*Chorthippus longicornis* (Latr.).

*Gomphocerus sibiricus* (L.).

*Arcyptera fusca* (Pall.).

*Arcyptera flavicosta* (Fisch. d. Waldh.).

*Oedipoda miniata* (Pall.).

*Celes variabilis* (Pall.).

*Sphingonotus cyanopterus* (Charp.).

Rząd: **Dermaptera.**

Rodzina: ***Forficulidae.***

*Anechura bipunctata* (F.).

Niektóre z powyższych gatunków podano już z Polski w nowszych czasach; potwierdzenie odnalezienia innych na naszych ziemiach jest mniej lub więcej prawdopodobne na podstawie ich ogólnego rozmieszczenia. Gatunków zawleczonych w powyższym wykazie nie uwzględniłem; tu zawsze możliwe są większe niespodzianki i nie wiadomo, co do nas przyjąć może np. z ogórkami holenderskimi.

<sup>1)</sup> W. Szeliga-Mierzejewski. Dermaptera et Orthoptera Polonica. (Notatka tymczasowa). Rozpr. i Wiad. z Muzeum im. Dzieduszyckich. T. X, 59-65. Lwów, 1928.

W obecnym stanie posiada Muzeum w swych zbiorach razem 77 gatunków Szarańczaków i Skorków.

Drugą z prac konserwatorskich ostatnich lat w dziale entomologicznym było wcielenie do materiałów muzealnych pokaznego zbioru motyli Dra Michała Świątkiewicza. Dr Świątkiewicz darował w r. 1935 (28 VIII) cały swój zbiór Muzeum im. Dzieduszyckich. Motyle tzw. większe tego zbioru mieszczą się w 32 oszklonych gablotach o wymiarach 57,5/37,5 w świetle; ułożone są gabloty w 2 szafkach otwartych, po 16 w każdej. Motyle mniejsze zaś były pomieszczone w 20 pudłach luźnych. Ofiarodawca zastrzegł sobie zwrot tych pudeł po przełożeniu Mikrolepidopterów. Poza tym było kilka pudełek różnej wielkości z dubletami, przeważnie nie etykietowanymi i nieopatrzonymi numerami.

Z nabyciem tego cennego zbioru stanęło przed Zarządem Muzeum kilka zadań konserwatorskich do wykonania. Przede wszystkim należało przenieść motyle drobne do innych pudeł; motyle większe zaś trzeba było równomiernie rozłożyć w 32 gablotkach; w niektórych bowiem rodzinach w miarę zbierania nastąpiło takie zagęszczenie okazów, że Dr Świątkiewicz był zmuszony niejednokrotnie nowe nabytki umieszczać z pominięciem układu systematycznego wśród rodzin, gdzie było przestronniej. Wreszcie wyłoniła się kwestia etykietowania zbioru. Liczne okazy zbioru miały etykiety z dokładnie wypisanymi miejscowościami zebrania; w przeważnej jednak części okazy były opatrzone wyłącznie tylko numerami, których kompletny spis jest zestawiony w dwu zeszytach osobno dla motyli większych i osobno dla mniejszych.

Pierwszego zadania podjął się dawny współpracownik Muzeum w grupie motyli P. August Stöckl, który uporządkował był cały zbiór motyli muzealnych w r. 1903.

Tu pozwolę sobie na małą dygresję historyczną. Otóż zaczątek muzealnego zbioru lepidopterologicznego pochodzi od Maksymiliana Nowickiego, nabyty przez Założyciela Muzeum, Włodzimierza Hr. Dzieduszyckiego, tuż po r. 1860. Był to prawie kompletny materiał do pracy: „Enumeratio lepidopterorum Haliciae orientalis“ z r. 1860. Nowicki zaopatrywał Muzeum nie tylko w motyle lecz wogóle w materiały entomologiczne ii. jeszcze po wyjeździe ze Lwowa, jako

profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego aż do r. 1870 z pomocą swych uczniów krakowskich. W tym roku przenosi się ze Stanisławowa do Lwowa Marian Łomnicki na stanowisko profesora IV-go gimnazjum i wraca po dłuższej przerwie do pracy w Muzeum. Nawiązuje wtedy kontakt z P. Stöcklem, który też odtąd zasila Muzeum okazami swego zbierania. Wynikiem tej współpracy było wyżej wspomniane, nowe uporządkowanie motyli muzealnych przez P. Stöckla w r. 1903 i sporządzenie spisu, jako podstawy do katalogu muzealnego w tym rządzie, sporządzonego przez M. Łomnickiego.

Gdy wypłynęła sprawa pomieszczenia motyli drobnych z daru Dra Świątkiewicza, P. Stöckl podjął się nowego ułożenia zbioru muzealnego i wcielenia doń materiału świeżo darowanego. Zbiór muzealny w tej grupie wymagał już także rozszerzenia z powodu ciągłego narastania. Pracę swą wykonał P. Stöckl w miesiącach zimowych r. 1936-7, dodając ze swego zbioru brakujące gatunki i odmiany. Dla łatwego odróżnienia w zbiorze muzealnym nowo wcielonego materiału Zarząd Muzeum dał wydrukować na zielonym kartonie karteczki z napisem: „coll. Dr Świątkiewicz“ a P. Stöckl zaopatrzył każdy okaz tą karteczką; w ten sposób włączony materiał zachował pomimo tego swą indywidualność. Uczyniono to na wzór zbioru Nowickiego, który opatrzony jest analogicznie kartkami czerwonymi. Co się tyczy etykietowania zbioru Dr Świątkiewicza, to P. Stöckl wypisał etykietki dla gatunków rzadszych z wyżej wymienionego klucza podług numerów i osadził je na odpowiednich szpilkach.

W ten sposób zbiór motyli drobnych z daru Dr Świątkiewicza w ilości około 3.200 okazów został skomasowany ze zbiorem muzealnym i może być w razie potrzeby w każdej chwili użyty do dalszych badań; wyjątek na razie stanowi materiał, obejmujący rodzinę *Pterophoridae*, który wraz z materiałem muzealnym znajduje się w opracowaniu u P. St. Adamańskiego w Państwowym Muzeum Zoologicznym w Warszawie. Po ukończeniu opracowania materiał ten będzie włączony do zbioru muzealnego, podobnie jak to się stało w innych rodzinach.

Jednolitość zbioru muzealnego udało się więc zachować w grupie motyli drobnych; do takiego stanu rzeczy zmierzają

zarządy muzealne. Nie zawsze jednak da się ten ideał osiągnąć. Liczyć się trzeba z wolą ofiarodawców w pewnych wypadkach; kiedy indziej warunki muzealne stają na przeszkodzie. Zbiór motyli większych Dra Świątkiewicza musi zatem pozostać przechowany osobno w szafkach i gablotkach ofiarodawcy. Uporządkowania go podjął się P. Janusz Jarosiewicz i wykonał tę pracę z początkiem r. 1937. Przystawienie zbioru, ułożenie go w porządku systematycznym i uzgodnienie ze spisem numerów zabrało około 3 miesiące intensywnej roboty. Wszystkie okazy zostały tu również opatrzone zielonymi kartkami podobnie, jak w motylach drobnych. Ilościowo zbiór przedstawia się pokaznie; zawiera około 5.500 okazów.

Obydwu Panom: Augustowi Stöcklowi i Januszowi Jarosiewiczowi w imieniu Zarządu muzealnego z całego serca dziękuję za ich bezinteresowną pracę, dzięki której zbiór Dra Michała Świątkiewicza jest w całości uporządkowany i gotowy w każdej chwili do dalszych opracowań.

Konserwacja dalsza tego zbioru odbywa się razem z innymi zbiorami entomologicznymi Muzeum. Obydwie szafki z motylami większymi pomieszczono w magazynie na pierwszym piętrze.

### Zusammenfassung.

Es wird über die konservatorische Arbeiten im Muzeum im. Dzieduszyckich in Jahren 1936 und 1937 berichtet. Es wurde nämlich die Orthopterensammlung erweitert auf 13 Kasten grossen Formats. Die von Dr. Michał Świątkiewicz dem Museum überlassene Sammlung polnischer Lepidopteren wurde derart behandelt, dass die Mikrolepidopteren der musealen Sammlung einverleibt wurden, die Makrolepidopteren aber neu geordnet wurden und weiterhin als selbständige Sammlung aufbewahrt werden. Die erste Arbeit hat H. August Stöckl, die zweite H. Janusz Jarosiewicz vollgeführt; beiden Herren wird seitens der Musealleitung der herzlichste Dank ausgesprochen für Ihre freundliche und liebenswerte Bereitwilligkeit.